

PSİKOLOJİK DANIŞMADA SÜPERVİZYON STANDARTLARI

Araş. Gör. Ö. Hakan ERSEVER*

Danışma psikologları psikolojik danışma, öğretim, eğitim, araştırma, konsultasyon, program geliştirme, ölçme ve değerlendirme alanlarında etkinliklerde bulunurlar. Bunlara ek olarak, bir danışma psikoloğu, öğrencisine ya da meslekdaşına, uzmanlık alanı ile ilgili bazı becerilerin kazanılmasında yardımcı olmaktadır. Bu becerilerin her birimin süpervizyonu, süpervizyon veren uzmanı ve süpervizyon alan bireyi etik durumlar ve seçimlerle karşı karşıya getirmektedir (Sherry, 1986).

Yardım hizmeti sunan uzmanlık alanlarında süpervizyon olgusu çeşitli eğitimciler tarafından tanımlanmıştır. Bu tanımların ortak özelliklerine göre süpervizyon; deneyimli olan bir bireyin, kendisinden daha az deneyimli olan bir bireye, onun terapötik durumlarla başa çıkmada yeterliliğini ve becerilerini geliştirecek bir şekilde, bilgi ve deneyim kazanmasında yardımcı olmasıdır (Kurpius, Gibson, Lewis ve Corbet, 1991).

Süpervizyon veren uzman, bir öğretici ve bir değerlendirici olmasının yanı sıra, eğitim görenin benlik-farkındalığını geliştirici bir rolü de üstlenmiştir (Kurpius, Gibson, Lewis ve Corbet, 1991). Süpervizyon ilişkisi süpervizyon veren uzmanı, süpervizyon alan bireyi ve süpervizyon alan bireyin yardım hizmeti verdiği danışanları içeren üçlü bir etkileşim olarak kendini göstermektedir. Böylelikle, hem süpervizyon alan birey hem de onun danışanı süpervizyon verenin uzmanlığından yararlanmakta ve süpervizyon verenin etik karar verme düzeyinden etkilenmektedir (Upchurch, 1985; Kurpius, Gibson, Lewis ve Corbet, 1991).

Süpervizyon ilişkisi terapiye benzer bir etkileşimdir. Bu yüzden, hem süpervizyon alan hem de onun hizmet sunduğu danışanlar zarar görme potansiyeli taşımaktadırlar. Bu durum süpervizyon veren uzmana geniş sorumluluklar yüklemektedir (Upchurch, 1985; Sherry, 1986).

* A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümü, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Ana Bilim Dalı Öğretim Elamanı.

Bu özellikleri sonucu süpervizyon, ABD'nde çeşitli kuruluşlarca terapötik yardım alanında çalışanların yararlanmaları gereken bir etkinlik olarak eğitim programlarında yer almaktadır. Örneğin, Amerikan Psikologlar Derneği (APA), psikolojik danışma, klinik psikoloji ve eğitim psikolojisi alanlarında eğitim gören bireylerin süpervizyon içeren, kuramsal ve uygulama düzeyinde deneyim kazanmaları için eğitimsel gerekleri oluşturmuştur. ABD'nde pek çok eyalette de doktora sonrası psikolog lisansı alabilmek için süpervizyonlu bir eğitim şart koşulmaktadır (Akt. Ellis ve Dell, 1986).

Psikolojik danışmada süpervizyonun profesyonel bir uzmanlık alanı olarak tanınabilmesi için süpervizyon verenlerin yetişmesinde uygulanabilecek standartların belirlenmesi gereklidir. Süpervizyon süreci ile ilgili etik standartlar, birbirinden farklı şekilde incinebilir durumda olan süpervizyon veren uzmanın, süpervizyon alan danışmanın ve süpervizyon alan danışmanın hizmet verdiği danışanın korunabilmesi için gereklidir. Bu rehber çizgiler, yoğun süpervizyon ilişkisinde uygun davranışlarda bulunulmasını destekleyecektir (Upchurch, 1985; Sherry, 1986; Dye ve Borders, 1990).

ABD'nde Danışman Eğitimi ve Süpervizyonu Derneğinin (Association for Counselor Education and Supervision) bir kuruluşu olan Supervision Interest Network, 1982 yılında, süpervizyon veren uzmanların temel yeterliliklerini belirleme amacıyla bir çalışma başlatmıştır. Bu çalışmada ilk olarak kapsamlı bir yazınlık taraması yapılarak yeterliliklerin bir listesi oluşturulmuştur. Daha sonra Danışman Eğitimi ve Süpervizyonu Derneği'nin üyelerinden bu yeterliliklerin ilişkisel önemini değerlendirmeleri istenmiştir. Bu çalışmaların sonuçları, süpervizyon sürecinin kavramsal bilgisini oluşturmuştur. Etkili süpervizyon veren uzmanların özellikleri ve teknik beceriler de çalışma kapsamına alınmıştır. Bu çalışmalar çeşitli kuruluşların katkıları ile devam etmiş ve psikolojik danışmada süpervizyon verenlere yönelik standartlar ortaya çıkmıştır (Dye ve Borders, 1990).

Psikolojik danışmada süpervizyon verenler için oluşturulan standartlar, bu uzmanlık alanının gittikçe artan önemine ve statüsüne katkıda bulunmaktadır. Uzmanlıkta olgunluğun istenir düzeyde olması, bu standartların uygulaması ile ölçülebilecektir. Temel amaç, danışanlara kaliteli bir hizmet sunmayı garantilemek için, yeterli danışmanlar yetiştirmede süpervizyon veren uzmanların etkililiğini arttırmaktır (Dye ve Borders, 1990).

Psikolojik Danışmada Süpervizyon Verenler İçin Standartlar

[Amerikan Danışma ve Gelişim Derneği (American Association for Counseling and Development) tarafından 13-16 Temmuz 1989'da kabul edildiği şekilde].

Standartlar, etkili süpervizyon verenlerde belirgin olan kişilik özellikleri, bilgi ve yeterlilik ile ilgili onbir temel alanın tanımlanmasını içermektedir. Danışman'ın hazırlık ve eğitim düzeyi, süpervizyon verenin çalıştığı iş ortamı, danışman ve danışan değişkenleri, uygulamada, her yeterlilik alanındaki vurguyu etkileyecektir (Supervision Interest Network, 1990).

Temel alanlar ve onlarla ilişkili yeterlilikler süpervizyonla ilgili araştırmalarda sürekli olarak belirtilmektedir. Bu alanların, süpervizyon uygulayıcıları tarafından temellendirilmiş yüzeysel geçerliği olduğu varsayılmaktadır (Supervision Interest Network, 1990).

1. Psikolojik danışmada süpervizyon veren uzmanlar bilgi ve yeterlilikleri eğitim, deneyim ve süpervizyonlu iş deneyimi tarafından edinilmiş olan, etkili danışmalardır.

Psikolojik danışmada süpervizyon veren uzman :

- 1.1. Çeşitli danışma kuramları, sistemleri ve onlara ilişkin yöntemlerle ilgili bilgiyi sergiler;
 - 1.2. Psikolojik danışmada kendine ait felsefi, kuramsal ve yönetime ilişkin yaklaşımı sergiler;
 - 1.3. İnsan davranışıyla ilgili kendi sayıtlarının bilgisini sergiler; ve;
 - 1.4. Süpervizyon ortamı için uygun olan psikolojik danışma kuram ve yöntemlerinin (bireysel, grup ya da evlilik, aile, madde bağımlılığı, mesleki rehabilitasyon gibi özel alanlarda) uygulanmasında beceri gösterir.
2. Psikolojik danışmada süpervizyon veren uzmanlar, role uygun olan kişisel traitler ve özellikler sergilerler.

Psikolojik danışmada süpervizyon veren uzman :

- 2.1. Psikolojik danışma ve süpervizyonla ilgili kendi becerilerini güncelleştirmeye kendini adanmıştır;
- 2.2. Bireysel farklılıklara duyarlıdır;

- 2.3. Kendini değerlendirme ve diğerlerinden geribildirim alma yoluyla kendi sınırlarının farkındadır;
 - 2.4. Cesaretlendirici, iyimser ve güdüleyicidir;
 - 2.5. Espri gücüne sahiptir;
 - 2.6. Süpervizyon rolü içindeki otoriterden rahatsız değildir;
 - 2.7. Süpervizyon rolüne bağlı olduğu sergiler;
 - 2.8. Süpervizyon veren bir uzman olarak güçlü ve zayıf olduğu yanları belirleyebilir; ve;
 - 2.9. Kişilerarası ilişkilerde kendi örüntüsünü tanımlayabilir.
3. Psikolojik danışmada süpervizyon veren uzmanlar, uzmanlığın etik, hukuki ve düzenleyici yanları hakkında bilgi sahibidirler.

Psikolojik danışmada süpervizyon veren uzman :

- 3.1. Etik ilkelerle (örn. APA, vb.) ilgili bilgiyi danışmana iletir;
 - 3.2. Etik ve profesyonel standartları sergiler ve uygular;
 - 3.3. Danışmana, hukuki ve düzenleyici belgeleri ve bunların uzmanlık alanını nasıl etkilediğini iletir (örn. çalışma ehliyeti, uyarma görevi, çocuklarla ilgili kayıtlarda ebeveynlerin hakları, ücret, vb.);
 - 3.4. Uzmanlık standartları ile ilgili güncel bilgi sağlar;
 - 3.5. Danışman hakları ile ilgili bilgiyi iletebilir ve çalışma ortamına özgü uygulamalara dikkati çeker; ve
 - 3.6. Danışmana, süpervizyon süreciyle ilişkili olan etik düşüncelerin bilgisini iletir (örn. ikili ilişkiler, değerlendirme, gizliliği, vb.);
4. Psikolojik danışmada süpervizyon veren uzmanlar, süpervizyon ilişkisinin kişisel ve uzmanlık ile ilgili doğası hakkında kavramsal bilgiyi sergiler ve bu bilgiyi uygulamada beceri sahibidir.

Psikolojik danışmada süpervizyon veren uzman :

- 4.1. Cinsiyet, ırk, azınlık grupları, kültür ya da yaşla ilgili bireysel farklılıklara ilişkin bilgiyi sergiler ve bu özelliklerin süpervizyon ilişkilerindeki önemini anlar;
- 4.2. Danışman'ın kişisel ve profesyonel gereksinimlerine duyarlıdır;

- 4.3. Danışmanların, davranışlarının doğurgularını sahiplenmelerini bekler;
 - 4.4. Süpervizyonun değerlendirici özelliğine karşı duyarlıdır ve danışman'ın değerlendirilme kaygısına etkili bir şekilde tepki verir;
 - 4.5. Uygun olduğunda, profesyonel gelişime (büyümeye) model olmak amacıyla öz değerlendirmeler yapar;
 - 4.6. Destekleyici koşulları (empati, bağdaşım, saygı, tutarlılık, olduğu gibi görünme ve anındalık) sağlar;
 - 4.7. Danışman ile güven ilişkisi oluşturur;
 - 4.8. Uygun bir şekilde meydan okuma ve destek verme dengesi sağlar; ve
 - 4.9. Psikolojik danışma ya da konsultasyon oturumlarında danışman'ın düşüncelerini ve duygularını ortaya çıkartır ve süpervizyon sürecini geliştirici şekilde tepkide bulunur.
5. Psikolojik danışmada süpervizyon veren uzmanlar, süpervizyon yöntemleri ve teknikleri ile ilgili kavramsal bilgi sergiler ve bu bilgiyi danışman'ın gelişimini arttırmak için kullanmada beceri sahibidirler.

Psikolojik danışmada süpervizyon veren uzman :

- 5.1. Süpervizyonun amaçlarını belirtir ve kullanılacak yöntemleri açıklar;
- 5.2. Danışman'ın öğrenme yaşantılarının gerekli gösterdiği doğrultuda hissedilen kararları gözden geçirir;
- 5.3. Uygun profesyonel müdahalelerde bulunur (rol-play, rol provası, canlı süpervizyon, model olma, mikro-eğitim, öneriler, tavsiyeler, audio ve video teyp eleştirisi, vb);
- 5.4. Uygun olduğunda, süpervizyon verme işlevlerini, öğretmen, danışman, ya da konsultant rolü içersinde yerine getirir;
- 5.5. Çözümleri, teknikleri ve danışanlara verilen tepkileri belirlemek için, danışmanlardan yeni alternatifleri ortaya çıkartır;
- 5.6. Süpervizyon bilgisini kişilerarası ilişkilerindeki stili ile birleştirir;
- 5.7. Süpervizyondaki rolünü açıklığa kavuşturur;

- 5.8. Medya araçlarını (basılı materyal, elektronik kayıt) kullanır; ve
- 5.9. Danışman'ın kendini-keşfetme ve problem çözme süreçlerini kolaylaştıracak şekilde ilişki kurar.
6. Psikolojik danışmada süpervizyon veren uzmanlar, danışman'ın gelişim süreci ile ilgili kavramsal bilgiyi sergiler ve bu bilgiyi uygulamada beceri sahibidir.

Psikolojik danışmada süpervizyon veren uzmanlar :

- 6.1. Süpervizyonun gelişimsel doğasını anlar;
- 6.2. Çeşitli kuramsal süpervizyon modelleri ile ilgili bilgiyi sergiler;
- 6.3. Belirgin iş ortamlarında danışman'ın rollerini ve işlevlerini anlar;
- 6.4. Belirgin iş ortamlarında süpervizyon verenin rollerini ve işlevlerini anlar;
- 6.5. Danışman'ın öğrenme gereksinmelerini belirleyebilir;
- 6.6. Kurs içeriğini, danışman'ın kişisel özelliklerine, bilgi düzeyine, eğitimine ve deneyimine temellendirerek uyarlar; ve
- 6.7. Danışman'ın bilgi gelişim düzeyine, eğitimine ve deneyimine uygun süpervizyon yöntemleri kullanır.
7. Psikolojik danışmada süpervizyon veren uzmanlar, vaka kavramlaştırma ve düzenleme konusunda bilgi ve yeterlilik sergiler.

Psikolojik danışmada süpervizyon veren uzman :

- 7.1. Süpervizyonun birincil amacının, süpervizyon alan danışman'ın hizmet verdiği danışana yardım etmek olduğunun farkındadır;
- 7.2. Diğer uzmanların (örn. psikologlar, doktorlar, sosyal hizmet uzmanları) rollerini anlar ve uygun olduğunda gönderme sürecinde yardımcı olur;
- 7.3. Psikolojik danışmanın dinamikleriyle ilgili danışman algılarını ortaya çıkartır;
- 7.4. Veri toplama tekniklerini seçme ve uygulamada danışmana yardımcı olur;

- 7.5. Veriyi yansız olarak değerlendirmede ve yorumlamada danışmana yardımcı olur;
- 7.6. Etkili danışman amaçları ve hedefleri oluşturmada danışmana yardımcı olur;
- 7.7. Danışan amaçlarının ve hedeflerinin hazırlanmasında gözlem ve değerlendirme yoluyla danışmana yardımcı olur;
- 7.8. Danışmana, danışanın psikolojik ve davranışsal özelliklerini birleştirerek kavramlaştırmada yardımcı olur;
- 7.9. Psikolojik danışma amaçlarına ve hedeflerine öncelik vermede danışmana yardımcı olur;
- 7.10. Psikolojik danışma uygulamalarına mantıksal temel oluşturmada danışmana yardımcı olur; ve
- 7.11. Amaç temelli, süregelen ölçme ve değerlendirmedeki adımları ayarlama da danışmana yardımcı olur.

8. Psikolojik danışmada süpervizyon veren uzmanlar, danışanla ilgili ölçme ve değerlendirmede bilgi ve yeterlilik sergiler.

Psikolojik danışmada süpervizyon veren uzman :

- 8.1. Testlerin kullanımını ve yorumlanmasını gösterir;
- 8.2. Ölçme işlemlerinde mantıksal temel oluşturmada danışmana yardımcı olur;
- 8.3. Ölçme işlemlerini ve mantığını iletmede danışmana yardımcı olur;
- 8.4. Danışan ve danışman değişiminin tanımlanmasında, ölçülmesinde ve belgelenmesinde danışmana yardımcı olur; ve
- 8.5. Uygun önerilerde bulunabilmek için, bulguları ve gözlemleri bir araya getirmede danışmana yardım eder.
9. Psikolojik danışmada süpervizyon veren uzmanlar, sözel ve yazılı raporlaştırmada ve kayıta bilgi ve yeterlilik sergilerler.

Psikolojik danışmada süpervizyon veren uzman :

- 9.1. Bu olguyu desteklemede güvenilir olmanın anlamını ve süpervizyon verenin sorumluluğunu anlar;
- 9.2. Süpervizyonla ve psikolojik danışmayla ilişkili etkileşimleri etkili bir şekilde belgelemede danışmana yardımcı olur;

- 9.3. Danışanla ve süpervizyonla ilgili kayıtların gizliliğini korumaya yönelik ilke ve uygulamaların oluşturulmasında ve izlenmesinde danışmana yardımcı olur;
 - 9.4. Sözel ya da yazılı raporda bulunması gereken uygun bilgileri belirlemede danışmana yardımcı olur;
 - 9.5. Mantıklı, düzenli, kısa ve öz bir şekilde bilgi sunmada danışmana yardımcı olur; ve
 - 9.6. İş ortamına ve iletişim durumuna, sözel ve yazılı raporların adapte edilmesinde danışmana yardımcı olur.
10. Psikolojik danışmada süpervizyon veren uzmanlar, psikolojik danışma performansını değerlendirmede bilgi ve yeterlilik sergiler.

Psikolojik danışmada süpervizyon veren uzman :

- 10.1. Danışmanla birlikte, değerlendirici açısından etkileşime bulunabilir;
 - 10.2. Danışman'ın zayıf yanlarının yanı sıra, profesyonel ve kişisel alanlardaki güçlü yanlarını da belirleyebilir;
 - 10.3. Kavramlaştırma, yöntem ve teknikleri kullanma, ilişki becerileri ve ölçme alanlarındaki performans hakkında geribildirim sağlar;
 - 10.4. Danışman'ın kendi kişisel psikolojik danışma yaklaşımını geliştirme ve uygulama sınırlarını belirler;
 - 10.5. Uygulanan programın ve danışman'ın amaca ne kadar ulaştığını belirlemek için değerlendirme yöntemleri ve araçları geliştirir;
 - 10.6. Danışman'ın kendi gelişimini ve başarılarını betimlemesine ve değerlendirmesine yardımcı olur; ve
 - 10.7. Not verme, staj gereklerini tamamlama, profesyonel başarı ve benzer amaçlar için psikolojik danışma becerilerini değerlendirebilir.
11. Psikolojik danışmada süpervizyon veren uzmanlar, psikolojik danışma ve danışman süpervizyonu konularındaki araştırmalar hakkında bilgiye sahiptir ve bu bilgiyi uygun bir şekilde süpervizyon sürecine katar. Psikolojik danışmada süpervizyon veren uzman:

- 11.1. Uygulanan programların, hizmetlerin ve tekniklerin etkililiğini belirlemek için araştırmayı destekler ve gösterir;
- 11.2. Psikolojik danışma ve süpervizyonla ilgili araştırmaları okur, yorumlar ve uygular;
- 11.3. Psikolojik danışma ya da süpervizyonla ilgili araştırma sorularını oluşturabilir;
- 11.4. Psikolojik danışma ya da süpervizyonla ilgili araştırma sonuçlarını bildirir ve uygun oldukça sunar (örn. hizmetiçi eğitim, konferanslar, yayınlar, vb.); ve
- 11.5. Bireysel vaka düzenlenmesine araştırma bulgularının katılmasını kolaylaştırır.

Süpervizyon Verenlerin Eğitimi ve Yetiştirilmesi

Psikolojik danışma süpervizyonu farklı bir hazırlık ve uygulama alanıdır. Arzışık bir eğitim ve deneyim yoluyla, etkili bir performans için gerekli olan bilgi ve yeterlilikler aşağıdakileri içermektedir (Supervision Interest Network, 1990):

- 1- Psikolojik danışmada lisans üstü eğitim;
- 2- Uzman danışman olarak, başarılı bir süpervizyona sahip olan bir iş ortamında çalışmak;
- 3- Eyalet eğitim kurumlarından lisans almak, uzman bir danışman olarak eyalet tarafından verilen lisans belgesi ve alandaki ilgili kurumlarda sertifika almak;
- 4- Psikolojik danışma süpervizyonunda, kuramsal dersleri, seminerleri, laboratuvar çalışmalarını ve süpervizyon uygulamasını içeren lisans üstü eğitim;
- 5- Süpervizyonla ilgili kuram ve uygulamalara yoğunlaşan sürekli eğitsel yaşantılar (konferanslar workshop'lar, vb.); ve
- 6- Süpervizyonla ilgili kuram ve uygulamaya ilişkin araştırma etkinlikleri.

Süpervizyon verenin birincil işlevleri şunlardır; deneyimsiz olanları eğitmek ve onların profesyonel gelişimlerini desteklemek, deneyimli danışmanlara müşavir olarak hizmet vermek ve etkili psikolojik danışma hizmetlerini sağlamanın her düzeyinde yardımcı olmak. Bu sorumluluklar, uzun süren süpervizyonlu bir psikolojik danışma deneyimi sonucu kazanılmış ve psikolojik danışmada geniş bir bakış açısına sahip

olma ile desteklenen, kişisel ve profesyonel olgunluğu gerekli kılmaktadır. Bu yüzden süpervizyon verecek uzmanın yetiştirilmesi, genellikle, ileri lisans üstü eğitimde ya da sürekli olan bir profesyonel gelişim içerisinde yer almaktadır. Ancak, bu, daha önceki evrelerde süpervizyon eğitiminin yararı olmadığı anlamına gelmemektedir. Daha önceki eğitim basamaklarında, temel yöntemlerin ve işlemlerin sunulması, öğrencilerin, danışmanlar olarak performanslarını geliştirebilir, süpervizyon sürecine katılmalarını arttırabilir ve daha sonraki çalışmalarında onlara bir çerçeve sağlayabilir (Supervizion Interest Network, 1990).

Ülkemiz İçin Öneriler

Ülkemizde de terapötik yardım alanında hizmet veren uzmanlar süpervizyon vermektedir. Eğitim kurumlarında lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde bu hizmet öğrencilere danışmanları ve öğretmenleri tarafından sunulmaktadır. Buna ek olarak, psikolojik yardım hizmeti veren çeşitli kurumlarda (hastaneler, psikiyatri klinikleri, psikolojik danışma ve rehberlik merkezleri, vb.) çalışanlar da aynı kurumda çalışan uzmanlar tarafından verilen süpervizyondan yararlanmaktadır. Ancak, ülkemizde süpervizyon konusuna gereken önemin verildiği söylenemez. Ülkemizde verilen süpervizyon hizmetleri sistematik bir temele oturtulmamış ve süpervizyon veren bireyin sorumluluğuna bırakılmıştır.

Ülkemizde, süpervizyonla ilgili etik ilkelerin ve standartların belirlenmesi, danışman yetiştiren kurumlarda süpervizyonla ilgili kuramsal ve uygulamalı derslerin programa konulması ve kapsamlı bir süpervizyon politikasının oluşturulması gerekmektedir. Oluşturulacak süpervizyon politikasında, psikolojik yardım alanında lisans, yüksek lisans ve doktora programları bulunan eğitim kurumlarının, psikolojik yardım hizmeti sunan kurumların ve psikoloji ve psikolojik danışma ile ilgili dernek ve kuruluşların birlikte çalışarak ortak bir bakış açısı geliştirmeleri yararlı olacaktır. Böylelikle, ülkemizde, psikolojik yardım alanında verilen hizmetler daha sistemli bir temelle oturtulabilir ve daha etkili kılınabilir.

KAYNAKÇA

- Dye, H.A., ve Borders, D., (1990). Counseling supervisors: standards for preparation and practice. *Journal of Counseling and Development*, 69, 27-29.
- Ellis, M.V., ev Dell, D.M., (1986). Dimentionality for supervisor roles: supervisors' perceptions of supervision. *Journal of Counseling Psychology*, 33 (3), 282-291.

- Kurpius, D., Gibson, G., Lewis, J. ve Corbet, M.,** (1991). Ethical issues in supervising counseling practitioners. *Counselor Education and Supervision*, 31, 48-57.
- Sherry, P.,** (1991). Ethical issues in the conduct of supervision. *The Counseling Psychologist*, 9 (4), 566-584.
- Supervision Interest Network.,** (1990). Standards for counseling supervisors. *Journal of Counseling and Development*, 69, 30-32.
- Upchurch, D.W.,** (1985). Ethical standards and the supervisory process. *Counselor Education and Supervision*, Dec., 90-98.